

Seminář z Didaktiky geografie 1

Anotace

Didaktika geografie 1 řeší především otázky „Obecné didaktiky“, aplikované do specifických zvláštností výuky zeměpisu. Mimo jiné se zabývá otázkami didaktik ostatních přírodovědných a společenských oborů. Jde o řešení vztahů v triádě: učení – vyučování-výuka. Navazuje na teoretické i praktické učivo geografických disciplín v 1. – 6. semestru. Při didaktické transformaci získaných poznatků využívá v maximální míře regionálního principu.

Organizační pokyny

Vzhledem ke skutečnosti, že studenti budou absolvovat v tomto semestru první učitelkou praxi, je tento předmět vyučován formou cvičení s časovou dotací 2h. Osnova výuky geografie se nemění a ve cvičeních, kromě práce na přípravách pro výuku se níže uvedených témat určitě dotkneme. V dalších semestrech je budeme prohlubovat i na teoretické úrovni.

První semestr se zaměří na klíčové dovednosti učitele, které souvisí především hodnocením zdrojů pro výuku zeměpisu a současným kurikulem.

Zkouška z didaktiky geografie 1 bude spočívat v odevzdání vypracovaných cvičení do studijních materiálů.

Osnova didaktiky geografie

1. PROČ UČIT DIDAKTIKU GEOGRAFIE, PROČ UČIT ZEMĚPIS?

Zeměpis ve vzdělávacím systému českých zemí.

Didaktika geografie ve vzdělávání učitelů v českých zemích.

Didaktika geografie - vědní disciplína.

Didaktika geografie ve vybraných zemích světa.

Vztah didaktiky geografie k oborovým didaktikám ostatních předmětů.

Vymezení pojmu – definice didaktiky zeměpisu.

Vztah didaktiky geografie k hraničním vědám.

Geografie a didaktika geografie.

Má didaktika zeměpisu (geografie) význam pro dílčí geografické disciplíny?

Pedagogický výzkum v didaktice geografie.

Pedagogický výzkum v praxi.

Příklady využití pedagogického výzkumu v didaktice zeměpisu (geografie) a ve školní praxi.

2. ZEMĚPISNÉ VZDĚLÁVÁNÍ ČI VZDĚLÁVÁNÍ ZEMĚPISEM?

Zeměpisné (geografické) myšlení.

Důvody pro zařazení zeměpisu do národního kurikula.

Geografie – královna nejen přírodních věd aneb učít zeměpis vyžaduje odvahu učitele.

Cíle výuky zeměpisu (geografie) v kontextu.

Vzdělávací význam geografie deklarovaný Mezinárodní chartou geografického vzdělávání.

Zeměpis a vzdělávání pro budoucnost.

Vzdělávání pro udržitelný rozvoj.

Vzdělávání pro technologický svět.

Duchovní, morální, sociální a kulturní dimenze výuky geografie.

Národní program rozvoje vzdělávání.

Priority pro „kritickou školskou geografii“.

3. STRUKTURA ZEMĚPISNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ - KURIKULA

Dvouúrovňový model kurikula v ČR- rámcové a školní vzdělávací programy.

Rámcový vzdělávací program a zeměpisné kurikulum.

Předpoklady pro tvorbu zeměpisného kurikula v ČR.

Zeměpisné (geografické) standardy.

Zásady pro tvorbu zeměpisného kurikula ve Školním vzdělávacím programu.

RVP ZV- zeměpisné kurikulum na 1. stupni ZŠ.

RVP ZV – zeměpisné kurikulum na 2. stupni ZŠ.

Standardizované testy.

Průřezová témata a výuka zeměpisu (geografie) –envi, multikult. výchova.

Mezipředmětové vazby a integrovaná výuka.

4. ROZVÍJENÍ A VYUŽÍVÁNÍ RŮZNÝCH ZDROJŮ PRO VÝUKU ZEMĚPISU

Vyhledávání a příprava pramenů.

Používání učebnic v zeměpise.

Teorie konceptuální změny a učebnice.

Jaké výzkumy učebnic potřebujeme?

Používání map a atlasů – specifikum výuky zeměpisu.

Náčrty ve výuce zeměpisu.

Práce s internetem.

GIS a výuka zeměpisu.

Využití novin a časopisů.

Diagramy.

Umění jako tvůrčí prameny pro zeměpis

Používání modelů

5. ŽÁK A UČENÍ V GEOGRAFII

Odlíšné cesty žákova učení.

Samostatné učení (individuální cesta).

Intelektuální rozvoj napříč geografii.

Územní (prostorové) poznání obrazu světa.

Jazyk, gramotnost učení v geografii.

6. HODNOCENÍ ŽÁKOVA UČENÍ A JEHO KVALITA

Zkoušení a perspektiva.

Stanovení matice: proč, co a pro koho?

Slovní hodnocení (úroveň, popis)

Učení vycházející z výzkumu.

7. METODY VYUČOVÁNÍ ZEMĚPISU

Přehled a klasifikace vyučovacích metod v zeměpise.

Motivace vyučování zeměpisu

Pozorování ve výuce zeměpisu

Pokusy při výuce zeměpisu

Problémové vyučování zeměpisu

Programové vyučování zeměpisu

Hry ve výuce zeměpisu

Zeměpisné soutěže

8. ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY ZEMĚPISU

Projektová výuka v zeměpise

Skupinová výuka v zeměpise
Terénní výuka – specifikum výuky zeměpisu

9. OD ZEMĚPISNÉHO KURIKULA K VYUČOVACÍ HODINĚ (VÁVRA)

Plánování výuky – klíčová kompetence učitele.
Smysl plánování.
Plán hodiny.
Postupné a kontinuální plánování.
Diferencované plánování.
Plánování terénní výuky.
Učební plán a zeměpis (učební osnovy a zeměpis)

10. UČITEL A ODBORNÝ RŮST

Učitel a vyučování.
Než se stanu učitelem.
Jakým učitelem geografie bych chtěl být?
Sebereflexe (reflexe na praxi).
Reflexe na hodnocení.
Vytváření profesionálního stavu.
Způsobilst k učení.

Literatura:

Hofmann, E. a kol. *Integrované terénní vyučování*. Brno, Paido 2003, ISBN 80-7315-054-9
Janás, J. a kol. *Gradace profesní dráhy učitele přírodovědných předmětů*. Projekt sekce přírodních věd Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Brno, Paido 1996, ISBN 80-85931-21-4.
Kühnlová, H. *Vybrané kapitoly z didaktiky geografie*. Praha, Karolinum, 1997.
Lambert, D., Balderstone, D. *Learning to Teach Geography in the Secondary School*. London and New York. Great Britain: RoutledgeFalmer 2000.
Machyček, J. a kol. *Základy didaktiky geografie*. SPN Bratislava 1985.
Šupka, J. - Hofmann, E. *Vybrané kapitoly z didaktiky regionální geografie*. Pdf MU Brno, 1990.
Šupka, J. - Hofmann, E. *Didaktika geografie I*. Pdf MU Brno, 1993.
Švec, V. a kol. *Praktikum didaktických dovedností*. Pdf MU, Brno, 1996.
Tukota, J. a kol. *Základy všeobecné didaktiky geografie*. SPN Bratislava 1980.
Vávra, J. *Didaktika geografie 1. Od vzdělávacího programu. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině v zeměpisu na ZŠ, na příkladu tématu Světový oceán*,
Časopisy :
Geografické rozhledy, Biologie-Chemie-Zeměpis, Geographische Rundschau, Praxis
Geographie, Journal of Geography, Time, GEO-INFO.
Učebnice zeměpisu (geografie)
Internet: www.vppraha.cz - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

